

Wmo-adviesraad Oegstgeest

p/a Gemeentehuis

Postbus 1270

2340BG Oegstgeest

E: wmoadviesraad@oegstgeest.nl

Datum: 29 januari 2016

Betreft: Advies Vervangende zorg of respijtzorg

Geacht College,

In de Wmo 2015 is vastgelegd dat gemeenten vanaf 2015 verantwoordelijk zijn voor de ondersteuning van mantelzorgers bij hun mantelzorg aan cliënten door middel van algemene voorzieningen en van maatwerkvoorzieningen. Het betreft alle mantelzorgers van cliënten die in de gemeente wonen en geen gebruik maken van de langdurige zorg. Bij respijtzorg is de gemeente verantwoordelijk voor mantelzorgers van cliënten die geen Wet langdurige zorg (Wlz)-indicatie hebben. Daarbij is een samenhangend beleid voor mantelzorgondersteuning en respijtzorg essentieel.¹

Wat is respijtzorg

Respijtzorg biedt mantelzorgers de mogelijkheid hun zorgtaken tijdelijk aan een ander over te dragen. Wat is respijtzorg precies, waar is het aanbod te vinden en hoe zit het met de financiering? Mantelzorgers zorgen soms 24 uur per dag en jarenlang voor hun naaste. Om dat vol te kunnen houden, is het belangrijk om af en toe even vrijaf te nemen van de zorg. Maar dat is alleen mogelijk als zij die zorg op een verantwoorde manier kunnen overdragen. Respijtzorg biedt die mogelijkheid en is een belangrijk middel om overbelasting te voorkomen.

Respijtzorg kent vele vormen:

- Het kan gaan om opvang buitenshuis, zoals dagopvang, verblijf in een logeerkamer of in een time-outvoorziening.
- Ook kan er iemand bij de zorgvrager thuis komen, als deze graag in zijn vertrouwde omgeving blijft.
- De respijtzorg kan uitgevoerd worden door een beroepskracht of een vrijwilliger.
- Het kan incidenteel zijn, bijvoorbeeld tijdens een vakantie, of structureel, bijvoorbeeld een dagdeel per week of een weekend per maand.
- Het kan ook gaan om een gezamenlijke vakantie van de mantelzorgers en de zorgvrager waarbij de zorg wordt overgenomen door een zorgprofessional.

Respijtzorg is soms gratis, bijvoorbeeld omdat het vrijwilligerswerk is. Als er wel kosten aan verbonden zijn, kan de mantelzorgers die mogelijk vergoed krijgen:

- vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Dit is mogelijk als de zorgvrager zelf ondersteuning krijgt vanuit de Wmo. In dat geval kan de mantelzorgers respijtzorg

¹ Aan de slag met respijtzorg. versie 1.0 14 juni 2015.

aanvragen bij de gemeente. Hiervoor geldt een inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage.

- vanuit de Wet langdurige zorg (Wlz). Dit is mogelijk als de zorgvrager zelf zorg krijgt vanuit de Wlz. In dat geval kan de mantelzorger een indicatie voor respijtzorg aanvragen bij het Centrum voor Indicatiestelling (CIZ). Ook hiervoor geldt een inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage.
- door de zorgverzekeraar. Sommige zorgverzekeraars vergoeden respijtzorg geheel of gedeeltelijk binnen de aanvullende verzekering. Mezzo heeft de Consumentenbond laten onderzoeken welke vergoedingen de verzekeraars in 2016 bieden. Bekijk het [vergoedingenoverzicht 2016](#).
- vanuit het persoonsgebonden budget (pgb).
- vanuit de jeugdwet. Kinderen met een beperking, stoornis of aandoening kunnen in aanmerking komen voor logeeropvang in een instelling. Men kan hiervoor een aanvraag doen bij de gemeente.²

Op www.respijtwijzer.nl staat een landelijke database met respijtzorgvoorzieningen. Mantelzorgers kunnen hier zoeken op bijvoorbeeld zorgboerderijen, logeerhuizen of vrijwilligerszorg. Maar ook op doelgroep, zoals dementie of autisme. De website is een initiatief van Mezzo.³

Mantelzorg staat onder druk

Volgens Guus Schrijvers staat mantelzorg bestuurlijk onder druk⁴. Niet alleen hebben Gemeenten nauwelijks respijtzorg ingekocht, maar ook de financiering van de logeerbedden in een verpleeg/logeerhuis vormt een barriere voor de tijdelijke opvang van de zorgvrager bij een overspannen mantelzorger.

Volgens Niels Uenk neemt ongeveer negentig procent van alle gemeenten de inkoop van 2014 als basis voor 2015. 'Dat komt doordat 2015 een overgangsjaar is en men verplicht is om overgangsccliënten dezelfde of vergelijkbare zorg te leveren als vorig jaar. Dus het is logisch dat gemeenten niet met allerlei nieuwe condities en leveranciers aan de slag zijn gegaan.

Hierdoor zijn bepaalde vormen van zorg niet of nauwelijks ingekocht. Men keek naar wat in 2014 in grote volumes is ingekocht en baseerde daarop het bestek van 2015⁵. Het kan zijn dat een gemeente zo klein is dat er in 2014 niemand respijtzorg nodig had. Dan is er voor die zorgvorm ook geen contract afgesloten in 2015. In grotere gemeenten zijn de volumes van respijtzorg en andere, meer bijzondere vormen van zorg, zo klein dat er geen aparte contracten voor zijn afgesproken.'

Wanneer nu iemand ineens respijtzorg nodig heeft, levert dat problemen op. 'Gemeenten moeten ad hoc iets regelen omdat er geen afspraken met zorgaanbieders voor zijn. We zien dat gemeenten mensen die respijtzorg nodig hebben verwijzen naar het persoonsgebonden budget (pgb). Dan moeten mantelzorgers dus zelf vervangende hulp en begeleiding inkopen.' Deze werkwijze is verre van ideaal want respijtzorg is incidentele zorg die bedoeld is om voor een korte periode de zorg uit handen te nemen van een mantelzorger. Vaak om ervoor te zorgen dat de mantelzorger er even tussen uit kan zodat hij of zij niet overspannen raakt. Dit moet dus snel geregeld worden. Het

² www.Respijtwijzer.nl/verwijzers 2016.

³ Adempauze voor mantelzorg, Respijtbeleid in gemeenten van transitiebureau Wmo.

⁴ Guus Schrijvers. Zorgvisie 15 april 2015.

⁵ Niels Uenk, onderzocht samen met hoogleraar inkoopmanagement Jan Telgen (Universiteit Twente) inkoopcontracten

regelen van een pgb of het apart contracteren van een leverancier voor een beperkte tijd kost minstens een aantal weken.⁶

Behoeftte aan Respijtzorg in Oegstgeest

Uit de inwoners-enquête 2015 is gebleken dat:

Ongeveer de helft van de mantelzorgers, 56 %, geen behoefte heeft aan ondersteuning, bij 44% bestaat deze behoefte wel. De meeste behoefte is er aan informatie en advies over de ondersteuningsmogelijkheden, 23 %,

19 % wil een luisterend oor en ook heeft 19 % behoefte aan een organisatie die opkomt voor de belangen van de mantelzorg. 13 % wil graag af en toe een vervanger en 10 % wil een logeermogelijkheid. Ontspanning en iemand die de regeltaken overneemt scoren beide 9 %.

Lotgenotencontact 4 %.

Het is niet ondenkbaar dat wanneer er aan de behoefte aan informatie en advies over de ondersteuningsbehoefte (23%) wordt voldaan, de behoefte aan logeerbedden, nu 10 %, zal stijgen. Er zijn immers in Oegstgeest mantelzorgers die meer dan 6 uur per week mantelzorg verlenen. Van

Van alle bewoners die op dit moment mantelzorg verlenen, voelt 15% zich tamelijk zwaar belast en 4% zeer zwaar belast. Geen enkele mantelzorger zegt overbelast te zijn. Voor het merendeel is de mate van belasting beperkt.

De belasting is het grootst bij mantelzorgers die meer dan 6 uur per week mantelzorg verlenen: van hen voelt 38% zich zeer zwaar (11%) of tamelijk zwaar (28%) belast.

hen voelt 38% zich zwaar belast.

Mantelzorgondersteuning in de vorm van Respijtzorg kan op meerdere momenten en op verschillende manieren worden ingezet: vrijwilligers van zorg- en welzijnsorganisaties zoals Radius en Activite, via de Zorgverzekering met een aanvullende verzekering, zorgmaatjes uit de kerken van Oegstgeest, Groeneriebuur en Dorpskracht⁷. Verder via de Wmo en met een indicatie van het CIZ. En men kan terugvallen op de familie. In Oegstgeest wordt vaak op de familie teruggevallen. Hoewel er in Oegstgeest veel inwoners zijn die op familie kunnen terugvallen is dat voor de groep 70+ weer minder het geval. Ook ondervinden 70+ers vaker problemen in het dagelijks leven en bij de zelfredzaamheid. Daarbij voelen 70+ers zich vaker eenzaam.

⁶ Niels Uenk. Zorgvisie 2015.

⁷ Rapport Informele Zorg, 14- 11- 2015. Bijlage 1 inventarisatie informele zorg.

Meer dan 90% van de bewoners kan zeker (78%) of waarschijnlijk (18%) terugvallen op familie als men hulp of zorg nodig heeft. Ook bij vrienden of kennissen kan men vaak (59% zeker en 35% waarschijnlijk) terecht. Driekwart denkt ook mensen in de buurt te kunnen aanspreken als men hulp of zorg nodig heeft, waarvan 25% zeker is. De rol van vrijwilligers schat men in dit verband beperkter in.

Lager opgeleiden denken meer dan gemiddeld een beroep te kunnen doen op mensen in de buurt.

Ook de meeste ouderen kunnen waarschijnlijk of zeker wel een beroep doen op familie, vrienden of burens, maar zijn hier minder vaak "zeker" van. Dat geldt vooral voor de 70-plussers. De 70-plussers denken minder vaak te kunnen terugvallen op vrienden en kennissen dan gemiddeld, maar gaan er vaker vanuit dat ze een beroep kunnen doen op vrijwilligers.

Respijtzorg in Deventer

In Deventer zijn afspraken gemaakt met een logeerhuis de Bloemendal.

De zorgvrager kan dan een aantal nachten logeren, zodat de mantelzorger even tijd voor zichzelf heeft. Een beroepskracht of vrijwilliger neemt die zorg over. Er is 24 uur per dag verzorgende en medische zorg aanwezig en er zijn korte lijnen met fysiotherapeuten. De kamers hebben allemaal een aangepaste badkamer met douche en toilet. Ook is er een alarmsysteem, instelbaar bed, een zitje, een bureau, tv, koelkast en draadloos internet.

Door respijtzorg heeft de mantelzorger de handen vrij en kan aan zichzelf toekomen. Ook voor de zorgvrager kan het prettig zijn om met anderen in contact te komen. De zorgvrager voelt zich wellicht minder schuldig door eens even geen beroep op de mantelzorger te hoeven doen.

Kosten

De zorgvrager betaalt €30,- per nacht inclusief maaltijden. Respijtzorg wordt (deels) vergoed vanuit de Wmo. Men betaalt dan nog wel een inkomensafhankelijke eigen bijdrage die bepaald wordt door het CAK.

Eventuele behandelingen zoals fysiotherapie, kunnen (gedeeltelijk) worden vergoed vanuit de ziektekostenverzekering. Men kan contact opnemen met de verzekeraar om te horen hoeveel men vergoed krijgt, of de voorwaarden van de verzekering raadplegen.

Regelmatig gebruik

Regelmatig respijt geeft respijteffect: mantelzorgers laten de verantwoordelijkheid los, kunnen hun gewone leven voortzetten naast de zorg of doen nieuwe energie op. Zo kunnen ze blijven werken, voor (andere) kinderen zorgen, hobbies beoefenen of sociale contacten onderhouden. En natuurlijk: bijtanken voor de mantelzorg

Wat doen mantelzorgers met respijttijd? Soms gaat het om heel gewone dagelijkse dingen zoals boodschappen doen, zonder dat ze bezig zijn met zorg. Dat voelt 'normaal' en dat is fijn. De meest voorkomende activiteiten zijn: contact met familie en vrienden; huishouden; ontspanning of 'gewoon even niks'. Belangrijk is wel dat mantelzorgers in de tijd die 'vrijkomt' door respijtzorg lang niet altijd doen wat zij zich voornemen. Dat betekent dat het respijteffect kleiner is.

Het respijteffect kan vergroot worden door:

- Respijtzorg eerder in de zorgcarrière in te zetten, waardoor het preventief werkt.
- Respijtzorg op maat zodat het goed aansluit bij het leven en de wensen van de mantelzorger: een divers aanbod en warm doorverwijzen.
- Het respijtaanbod af te stemmen op andere vormen van ondersteuning.⁸

Advies:

- Geef extra aandacht aan de mantelzorgers die meer dan 8 uur per week mantelzorg verlenen, **onderzoek daarbij de mogelijkheden voor respijtzorg in de vorm van dagopvang en logeerbedden**. Gemeenten zijn immers verantwoordelijk voor mantelzorgers van cliënten die geen Wet langdurige zorg (Wlz)-indicatie hebben.
- Maak respijtzorg een routine onderdeel in het zorgplan bij zorgvragers met een chronische ziekte. In de praktijk is gebleken dat een aantal chronische ziekten zoals: Multipel Sclerose, Parkinson, reuma, astma, chronische bronchitis, longemfyseem of CARA, hart- en vaatziekten, e.a. die niet voor een Wlz indicatie in aanmerking komen en toch een intensieve zorg van de mantelzorg vragen op langere termijn oorzaak zijn van overbelasting. Het preventieve effect is daarbij belangrijk: mits op tijd ingezet, zorgt een adempauze ervoor dat de mantelzorgers de zorg langer en beter volhouden.
- Geef extra aandacht aan mantelzorgers van 70+ .

Namens de Wmo-adviesraad van Oegstgeest,

Jan Nieuwenhuis, voorzitter

Adry Lodder, secretaris

⁸ Nota R.Vrielink. Activite 2016.